

Lieta C-681/21

**Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar
Tiesas Reglamenta 98. panta 1. punktu**

Iesniegšanas datums:

2021. gada 11. novembris

Iesniedzējtiesa:

Verwaltungsgerichtshof (Austrija)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2021. gada 11. oktobris

Prasītāja revīzijas tiesvedībā:

*Versicherungsanstalt öffentlich Bediensteter, Eisenbahnen und
Bergbau*

Atbildētāja:

B

Pamatlietas priekšmets

Vecuma pensija – Pensiju indeksācija – Diskriminācija vecuma dēļ

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets un juridiskais pamats

Savienības tiesību interpretācija, LESD 267. pants

Prejudiciālais jautājums

Vai Padomes Direktīvas 2000/78/EK (2000. gada 27. novembris), ar ko nosaka kopēju sistēmu vienlīdzīgai attieksmei pret nodarbinātību un profesiju, 2. panta 1. punkts un 2. punkta a) apakšpunkts, kā arī 6. panta 1. punkts vai Savienības tiesību tiesiskās drošības, iegūto tiesību saglabāšanas un efektivitātes principi ir jāinterpretē tādējādi, ka ar tiem netiek pieļauts tāds valsts tiesiskais regulējums kā pamatlietā aplūkots, saskaņā ar kuru iepriekš labvēlīgākā stāvoklī esošai ierēdņu grupai pensiju indeksācijas rezultātā pienākošās pensiju summas ar atpakaļejošu

spēku vairs nepienākas, un kas šādā veidā (iepriekš labvēlīgākā stāvoklī esošās grupas likvidēšana ar atpakaļejošu spēku, tagad nodrošinot vienlīdzīgu attieksmi ar iepriekš mazāk labvēlīgā stāvoklī esošu grupu) panāk, ka arī iepriekš mazāk labvēlīgā stāvoklī esošai ierēdņu grupai pensiju indeksācijas rezultātā pienākušās pensiju summas (vairs) nepienākas, kas pēdējai minētai grupai, pamatojoties uz jau (atkārtoti) tiesā konstatētu diskrimināciju vecuma dēļ, būtu pienākušās Savienības tiesībām pretrunā esošas valsts tiesību normas nepiemērošanas rezultātā, lai panāktu vienlīdzīgu attieksmi ar iepriekš labvēlīgākā stāvoklī esošo grupu?

Atbilstošās Kopienu tiesību normas

Padomes Direktīva 2000/78/EK (2000. gada 27. novembris), ar ko nosaka kopēju sistēmu vienlīdzīgai attieksmei pret nodarbinātību un profesiju

Atbilstošās valsts tiesību normas

Bundesgesetz vom 18. November 1965 über die Pensionsansprüche der Bundesbeamten, ihrer Hinterbliebenen und Angehörigen (Pensionsgesetz 1965) [1965. gada 18. novembra Federālais likums par pensijām federācijas ierēdņiem, tos pārdzīvojušiem laulātajiem un ģimenes locekļiem] (turpmāk tekstā – “PG 1965”), 41. panta 1.–3. punkts

PG 1965 41. pants redakcijā, kurā grozījumi ir izdarīti ar Federālo likumu *BGBl. I* Nr. 111/2010, ir šāds:

Šī federālā likuma turpmāko grozījumu ietekme un periodisko pabalstu indeksācija

[..]

(3) *ASVG* [*Allgemeines Sozialversicherungsgesetz*, 1955. gada 9. septembra Federālais likums par vispārējo sociālo apdrošināšanu] 634. panta 12. punktā paredzēto pensiju indeksācijas kārtību 2010. kalendārajam gadam ierēdņiem, kuri dzimuši pirms 1955. gada 1. janvāra un 2006. gada 31. decembrī ir atradušies dienestā, piemēro pirmajām trīs viņu vecuma pensijas vai no tām atvasināto nodrošinājuma pabalstu indeksācijām, ja vien uz attiecīgo kalendāro gadu neattiecas neviena cita no *ASVG* 108.h panta 1. punktā paredzētajām atkāpēm.

PG 1965 41. panta 3. punkts redakcijā, kurā grozījumi ir izdarīti ar *2. Dienstrechts–Novelle 2018* [2018. gada Civildienesta noteikumu grozījumiem Nr. 2], *BGBl. I* Nr. 102/2018 (turpmāk tekstā – “2018. gada grozījumi”), tagad ir šāds:

“(3) *ASVG* 634. panta 12. punktā paredzēto pensiju indeksācijas kārtību 2010. kalendārajam gadam ierēdņiem, kuri dzimuši pirms 1955. gada 1. janvāra

un2006. gada 31. decembrī ir atradušies dienestā, kā arī ierēdņiem, uz kuriem attiecas 99. panta 6. punkts, piemēro pirmajām trīs viņu vecuma pensijas vai no tām atvasināto nodrošinājuma pabalstu indeksācijām, ja vien uz attiecīgo kalendāro gadu neattiecas neviena cita no ASVG 108.h panta 1. punktā paredzētajām atkāpēm. (Izmaiņas, kas veiktas ar 2018. gada grozījumiem, *Verwaltungsgerichtshof* [Augstākā administratīvā tiesa] ir atzīmējusi, tās pasvītrojot)

2018. gada grozījumu sagatavošanas dokumentos attiecībā uz *PG 1965* 41. panta 3. punktu bija norādīts:

“2017. gada 25. oktobrī *VwGH* [Augstākā administratīvā tiesa] Nr. Ro 2016/12/0027 ir norādījusi, ka attiecībā uz 41. panta 3. punkta piemērošanu pirms 1955. gada dzimušo ierēdņu vecuma grupa salīdzinājumā ar ierēdņiem, kas dzimuši pēc 1954. gada, uz kuriem attiecas 99. panta 6. punkts, tiktu diskriminēta. Lai novērstu šo diskrimināciju, tie ierēdņi, uz kuriem attiecas 99. panta 6. punkts, ar atpakaļejošu spēku tiek iekļauti 41. panta 3. punkta piemērošanas jomā.”

PG 1965 99. pants redakcijā, kurā grozījumi ir izdarīti ar Federālo likumu *BGBI. I* Nr. 210/2013, ir šāds:

XIII IEDAĻA

Īpašie noteikumi ierēdņiem, kas dzimuši pēc 1954. gada 31. decembra Paralēlais aprēķins

99. pants (6) Paralēlais aprēķins nav jāveic, ja pensijas aprēķinā iekļaujamā kopējā darba stāža daļa, kas iegūta pēc 2005. gada 1. janvāra, nepārsniedz 5 % vai 36 mēnešus no visā pensijas aprēķinā iekļaujamā kopējā darba stāža. Šādā gadījumā vecuma pensiju aprēķina saskaņā ar šī federālā likuma noteikumiem, izņemot šo iedaļu.

Bundesgesetz vom 9. September 1955 über die Allgemeine Sozialversicherung (Allgemeines Sozialversicherungsgesetz) [1955. gada 9. septembra Federālais likums par vispārējo sociālo apdrošināšanu] (turpmāk tekstā – “ASVG”)

Īss pamatlietas faktisko apstākļu un tiesvedības izklāsts

- 1 Atbildētāja ir dzimusi 1946. gada 10. novembrī un 2011. gada 31. decembrī ir pensionējusies.
- 2 Ar prasītājas revīzijas tiesvedībā 2012. gada 9. maija lēmumu tika noteikts, ka no 2012. gada 1. janvāra atbildētājai bija tiesības uz ikmēneša bruto vecuma pensiju 2438,87 EUR apmērā, kā arī neto pabalsta piemaksu 595,70 EUR apmērā.
- 3 Ar 2015. gada 1. janvāri atbildētājas vecuma pensijas apmērs tika indeksēts. 2015. gada 20. maija vēstulē viņa norādīja, ka *PG 1965* 41. panta 3. punkta

piemērošana šajā saistībā ir Padomes Direktīvas 2000/78/EK pārkāpums. Proti, ar *PG 1965* 41. panta 3. punktu vecāka gadagājuma (pirms 1955. gada 1. janvāra dzimuši) ierēdņi tiek nostādīti nelabvēlīgākā situācijā nekā jaunāka gadagājuma ierēdņi. Tādēļ atbildētāja lūdza, lai ierēdņa pensijas apmērs, uz kuru viņai bija tiesības sākot no 2015. gada 1. janvāra, tiktu noteikts ar lēmumu, kā arī atmaksāt pabalstu starpību.

- 4 Ar prasītājas revīzijas tiesvedībā 2015. gada 24. jūnija lēmumu atbildētājas ikmēneša vecuma pensija, piemērojot *PG 1965* 41. panta 3. punktu, tika noteikta 3176,27 EUR apmērā.
- 5 Sūdzību, kas tika iesniegta par šo lēmumu, *Bundesverwaltungsgericht* [Federālā administratīvā tiesa] ar 2016. gada 19. augusta spriedumu noraidīja kā nepamatotu. Attiecīgā tiešā diskriminācija vecuma dēļ (pensiju indeksācija, ierobežojot maksimālo apmēru, saskaņā ar *PG 1965* 41. panta 3. punktu attiecībā uz ierēdņiem, kas dzimuši pirms 1955. gada 1. janvāra) nav pretrunā direktīvai. Nevienlīdzīgā attieksme ir pamatota ar to, ka ierēdņiem, kas dzimuši pēc 1955. gada 1. janvāra, nosakot vecuma pensiju, tiek piemērots viņiem neizdevīgāks paralēlais aprēķins.
- 6 Pēc atbildētājas revīzijas sūdzības *Verwaltungsgerichtshof* ar 2017. gada 25. oktobra spriedumu atcēla *Bundesverwaltungsgericht* spriedumu tā satura prettiesiskuma dēļ. *Bundesverwaltungsgericht* norādītais pamatojums nav piemērojams, jo ne visiem jaunāka gadagājuma ierēdņiem ir piemērojams paralēlais aprēķins, un atbildētāja tādējādi, piemērojot *PG 1965* 41. panta 3. punktu, tiktu diskriminēta salīdzinājumā ar konkrētu jaunāka gadagājuma ierēdņu grupu.
- 7 Ar 2018. gada 9. oktobra (aizstājošo) spriedumu *Bundesverwaltungsgericht* atbildētājas ikmēneša bruto vecuma pensiju noteica 3182,03 EUR apmērā (vecuma pensija, kurai pieskaitīta papildu pabalsta piemaksa) un nolēma, ka viņai ir tiesības saņemt attiecīgās starpības maksājumu. Direktīvas 2000/78/EK 2. pants piemērošanas prioritātes dēļ liedz piemērot *PG 1965* 41. panta 3. punktu.
- 8 Prasītāja revīzijas tiesvedībā par šo (aizstājošo) spriedumu iesniedza revīzijas sūdzību, ko *Verwaltungsgerichtshof* ar 2019. gada 30. aprīļa rīkojumu noraidīja kā nepieņemamu. Proti, patiešām pastāv (neliela) personu grupa, kura salīdzinājumā ar atbildētāju tās vecuma dēļ atrodas labvēlīgākā stāvoklī, un *PG 1965* 41. panta 3. punktā paredzētā maksimālā apmēra ierobežošana patiešām ir negatīvi ietekmējusi atbildētājas vecuma pensijas indeksāciju.
- 9 Ar prasītājas revīzijas tiesvedībā 2019. gada 25. jūlija lēmumu par atbildētājas 2019. gada 17. jūlija (piesardzības labad iesniegtu) pieteikumu tika noteikts viņas ikmēneša vecuma pensijas apmērs sākot no 2015., 2016., 2017., 2018. un 2019. gada 1. janvāra. Tāpat tika nolemts, ka laikposmā no 2019. gada janvāra līdz augustam pastāvēja bruto pārmaxa 84,24 EUR apmērā, kas ir jāatmaksā valstij.

- 10 Pieņemot šo lēmumu, prasītāja revīzijas tiesvedībā uzskatīja, ka diskriminācija vecuma dēļ ar 2018. gada grozījumiem ir novērsta ar atpakaļejošu spēku, jo *PG 1965* 41. panta 3. punkts tagad ir piemērojams arī nelielajai personu grupai salīdzinājumā ar kuru atbildētāja iepriekš tika diskriminēta. *Bundesverwaltungsgericht* 2018. gada 9. oktobra nolēmums tādējādi neliedz prasītājai revīzijas tiesvedībā pieņemt jaunu lēmumu.
- 11 Atbildētājas vecuma pensijas aprēķinu par 2015. gadu prasītāja revīzijas tiesvedībā ir veikusi tāpat kā savā 2015. gada 24. jūnija lēmumā. Pabalsti, kas izmaksāti par laikposmu no 2015. gada janvāra līdz 2018. gada decembrim, tādā apmērā, kādā *Bundesverwaltungsgericht* tos ir noteicis savā 9. oktobra spriedumā, ir pieņemti labā ticībā un tādēļ netiek atprasīti. Taču, ņemot vērā minēto grozījumu stāšanos spēkā, no 2019. gada 1. janvāra vairs nevar uzskatīt, ka tie pieņemti labā ticībā, līdz ar to pārmaksātās summas ir jāietur no atbildētājas vecuma pensijas summām.
- 12 *Bundesverwaltungsgericht*, kurā atkārtoti tika ierosināta lieta, nosprieda, ka izskatīt pieteikumu par vecuma pensijas apmēra noteikšanu 2015. gadam liedz lēmums, kas ir galīgi pieņemts, un tādēļ tas ir jānoraida. Turklāt tā noteica pensiju apmēru par 2016.–2020. gadu un nosprieda, ka pārmaksa nav notikusi.
- 13 Kā pamatojumu *Bundesverwaltungsgericht* norādīja, ka, lai gan attiecīgā diskriminācija vecuma dēļ grozījumu rezultātā “uz papīra” ir novērsta, tomēr tas vien nenozīmē, ka atbildētāja vairs netiek diskriminēta. Aprēķina metode nekādā mērā nav grozīta, par nepiemērojamām atzītās summas vienkārši tika atkal piemērotas ar atpakaļejošu spēku. Tādējādi grozījumu rezultātā nav notikušas būtiskas izmaiņas tiesiskajā situācijā, un *PG 1965* 41. panta 3. punkts joprojām nav piemērojams Savienības tiesību pārkāpuma dēļ.
- 14 Revīzijas sūdzībā par šo spriedumu prasītāja revīzijas tiesvedībā ir norādījusi, ka sekas ar atpakaļejošu spēku veiktajām izmaiņām tiesiskajā situācijā ir tādas, ka galīgs nolēmums nav pieņemts. Nepastāv skaidras augstāka juridiska spēka prasības, kas aizliegtu likumdevējam iejaukties pastāvošajā tiesiskajā situācijā. Austrijā nav sociālo pamattiesību, un Eiropas Sociālai hartai nav konstitucionāla statusa, un turklāt ir piemērojams likuma atrunas princips, tādējādi vienkāršs likumdevējs drīkst grozīt sociālo stāvokli par sliktu attiecīgajām personām. Ir tiesa, ka ir jāņem vērā paļāvība uz iegūtajām tiesībām, un vecuma pensijas saņēmēji ir īpaši aizsargājami, tomēr runa ir tikai par esošas tiesību normas piemērošanas jomas paplašināšanu ar atpakaļejošu spēku un iejaukšanās intensitāte ir relatīvi neliela. Turklāt ar šiem grozījumiem likumdevēja mērķis ir bijis novērst konstatēto diskrimināciju.

Īss lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu motīvu izklāsts

- 15 Saskaņā ar Eiropas Savienības Tiesas pastāvīgo judikatūru vienlīdzības principa ievērošana Savienības tiesībām pretrunā esošas diskriminācijas gadījumā var tikt nodrošināta tikai tādējādi, ja mazāk labvēlīgo attieksmi saņēmušo grupu

- dalībniekiem tiek piešķirtas tādas pašas priekšrocības kā tās, kas tiek piešķirtas labvēlīgo attieksmi saņēmušās grupas dalībniekiem. Šajā gadījumā valsts tiesai nav jāņem vērā diskriminējošā tiesību norma, un diskriminētajam ierēdnim ir jāizmaksā pabalstu starpība. Tas ir spēkā līdz brīdim, kad diskriminācija ir efektīvi novērsta.
- 16 Saskaņā ar tiesisko regulējumu, kas bija spēkā pirms 2018. gada grozījumiem, pastāvēja trīs ierēdņu grupas, kurām ikgadējā pensiju indeksācija tika veikta atšķirīgi. Pirmajai grupai pirmajos trīs gados bija jāveic pensiju indeksācija, ierobežojot maksimālo apmēru, otrai grupai bija jāpiemēro paralēlais aprēķins un trešajai grupai nebija jāveic nedz pirmā, nedz otrā darbība. Ar 2017. gada 25. oktobra spriedumu *Verwaltungsgerichtshof* konstatēja, ka atbildētāja kā pirmās grupas dalībniece salīdzinājumā ar trešās grupas dalībniekiem tiek diskriminēta vecuma dēļ.
 - 17 Ar 2018. gada grozījumiem trešā (labvēlīgākā stāvoklī esošā) grupa ar atpakaļejošu spēku tika likvidēta, paplašinot *PG 1965* 41. panta 3. punkta piemērošanu uz šo grupu un novēršot diskrimināciju tādējādi, ka tagad trešajai grupai un (līdz šim brīdim – nelabvēlīgākā stāvoklī esošajai) pirmajai grupai ar atpakaļejošu spēku tiek piemērota vienlīdz nelabvēlīga attieksme.
 - 18 Pēc šo grozījumu ieviešanas prasītāja revīzijas tiesvedībā atbildētājas tiesības salīdzinājumā ar tās 2015. gada 24. jūnija lēmumu noteica nemainīgas, lai gan attiecībā uz šo laikposmu, nepiemērojot Savienības tiesībām pretrunā esošās valsts tiesības, jau pastāvēja tiesības, par kurām jau bija pieņemts galīgs tiesas nolēmums. Tādēļ 2018. gada grozījumi varētu būt pretrunā tiesiskās drošības principam.
 - 19 Turklāt Savienības tiesībās ir noteikts pienākums nekavējoties un pilnībā novērst diskrimināciju un aizliegums privileģētām personām attiecībā uz pagātni atņemt to priekšrocības. Taču ar 2018. gada grozījumiem iepriekš labvēlīgākā stāvoklī esošajai grupai ar atpakaļejošu spēku tiek atņemtas tai pienākošās priekšrocības. Turklāt rodas jautājums, vai šī judikatūra, kuras pamatā ir primārajos un sekundārajos tiesību aktos aizliegta diskriminācija dzimuma dēļ, ir piemērojama arī diskriminācijai vecuma dēļ, kas ir aizliegta tikai sekundārajos tiesību aktos.
 - 20 Saskaņā ar Tiesas judikatūru pasākumi, ar kuriem ir paredzēts izbeigt Savienības tiesībām pretēju diskrimināciju, izņēmuma gadījumos var tikt veikti ar atpakaļejošu spēku, ar nosacījumu, ka papildus ieinteresēto personu tiesiskās palāvības aizsardzībai šiem pasākumiem patiešām ir primārs vispārējo interešu iemesls. Lai gan attiecīgās pensiju sistēmas būtisks finansiālā līdzsvara apdraudējums var būt primārs vispārējo interešu iemesls, tomēr ierēdņu vecuma pensijas Austrijā tiek izmaksātas no valsts budžeta, nevis pensiju sistēmas.
 - 21 Līdz šim attiecībā uz diskrimināciju vecuma dēļ Tiesa principā ir nolēmusi, ka ir jā saglabā labvēlīgāku attieksmi saņēmušās grupas iegūtās tiesības. Pamatlietā tā tas tieši nav. Saskaņā ar judikatūru finansiāla kompensācija (starpība līdz summai,

kas pienāktos, nepastāvot diskriminācijai) nav obligāta diskriminācijas vecuma dēļ gadījumā, tomēr pieņemot, ka tiek saglabātas iepriekš labvēlīgāku attieksmi saņēmušās grupas iegūtās tiesības. Līdz šim vēl nav lemts par to, kādos gadījumos, kādos apstākļos un kāda ir zemākā starpība, ko nedrīkst pārsniegt. Katrā ziņā, ciktāl zināms, nekad vēl nav lemts par to, ka atbilstīgi Savienības tiesībām būtu ar jaunu, ar atpakaļejošu spēku ieviestu tiesisko regulējumu iepriekš labvēlīgākā stāvoklī esošu grupu attiecībā uz to tiesībām būtībā pielīdzināt iepriekš mazāk labvēlīgā stāvoklī esošai grupai, līdz ar to iepriekš vecuma dēļ diskriminētai personai nav nekādu finansiālu tiesību.

- 22 Turklāt saskaņā ar 2018. gada grozījumiem atbildētājam salīdzinājumā ar situāciju, ja netiktu piemērotas diskriminējošās tiesību normas, būtu jāzaudē ievērojamas pensiju summas.
- 23 Tāpat saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru dalībvalstīm ir pienākums nodrošināt tiesību aizsardzības līdzekļus, kas ir pietiekami efektīvi tiesiskās aizsardzības nodrošināšanai jomās, uz kurām attiecas Savienības tiesības. Taču tiesību aizsardzības līdzekļu efektivitāte, šķiet, zaudētu savu nozīmi iepriekš labvēlīgākā stāvoklī esošās grupas tiesiskajam stāvoklim pasliktinoties ar atpakaļejošu spēku, ja par saderīgu ar Savienības tiesībām tiktu uzskatīts tiesiskais regulējums, ar kuru ar atpakaļejošu spēku drīkst novērst diskrimināciju, par ko ir pieņemts galīgs tiesas nolēmums, nenodrošinot atbilstošu pabalstu starpību diskriminētajām personām.
- 24 Ja 2018. gada grozījumus uzskatītu par Savienības tiesībām atbilstošiem, ierēdņiem, kuri ir apgalvojuši diskriminācijas esamību, būtu jāsedz finanšu izdevumi saistībā ar jautājuma izskatīšanu, pamatoti apgalvotajai diskriminācijai viņiem galu galā neradot priekšrocību.
- 25 Turklāt to ierēdņu grupā, kuri ir izmantojuši tiesību aizsardzības līdzekļus, lai panāktu savu no Savienības tiesībām izrietošo tiesību ievērošanu, pastāv, pirmkārt, apakšgrupa, kas jau ir saņēmusi maksājumus, pamatojoties uz nediskriminējošu viņu pensijas aprēķinu un šo pensijas palielinājumu drīkst saglabāt, un, otrkārt, apakšgrupa, kurai līdz šim šādi maksājumi nav veikti, tādējādi viņiem nebūtu nekādas finansiālas priekšrocības. Apakšgrupa, pie kuras pieder ierēdnis, galvenokārt ir atkarīga no apstākļiem, kurus viņš nav varējis ietekmēt, proti, no tā, vai un kā kompetentās iestādes un administratīvās tiesas ir rīkojušās vai lēmušas katrā atsevišķā gadījumā, līdz ar to attiecīgo ierēdņu izmantoto tiesību aizsardzības līdzekļu efektivitāte savu no Savienības tiesībām izrietošo tiesību ievērošanai, kā arī vispārējais vienlīdzīgas attieksmes princips šķiet apšaubāmi.